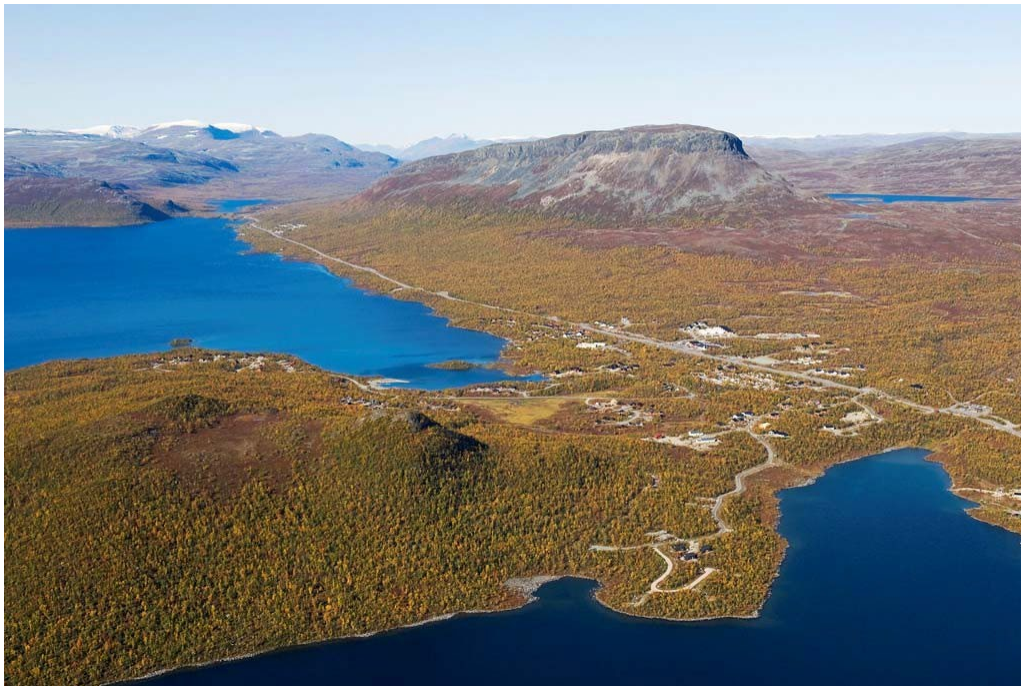

EANODAT

Gilbbesjávrrí Sánájoga sajádatlávva ja sajádatlága nuppástus

OASSÁLASTIN- JA ÁRVVOŠTALLANPLÁNA (OÁP), 12.4.2022

**EANODAGA GIELDA
2022**

1. OASSÁLASTIN- JA ÁRVVOŠTALLANPLÁNA

Oassálastin- ja árvvoštallanplána (OÁP) lea eanangeavahan- ja huksenlága (EHL 63 §) miel plána oassálastin- ja vuorrováikkuhusmeannudemiin sihke láva váikkuhusaid árvvoštallamis.

OÁP doallá sisttis vuođđodieđuid lávvafidnus ja dan válmastallanproseassas nu, ahte osolaččat sáhttet árvvoštallat láva mearkkašumi ja dárbbu oassálastit dan válmastallamii.

OÁP muitala mii lea plánejuvvome ja gos, vuolggasajiid ja ulbmiliid, mat čilgehusaid ráhkaduvvojit ja mat váikkuhusaid árvvoštallojuvvovit, geat leat osolaččat sihke goas ja mot plánemii sáhttá váikkuhit.

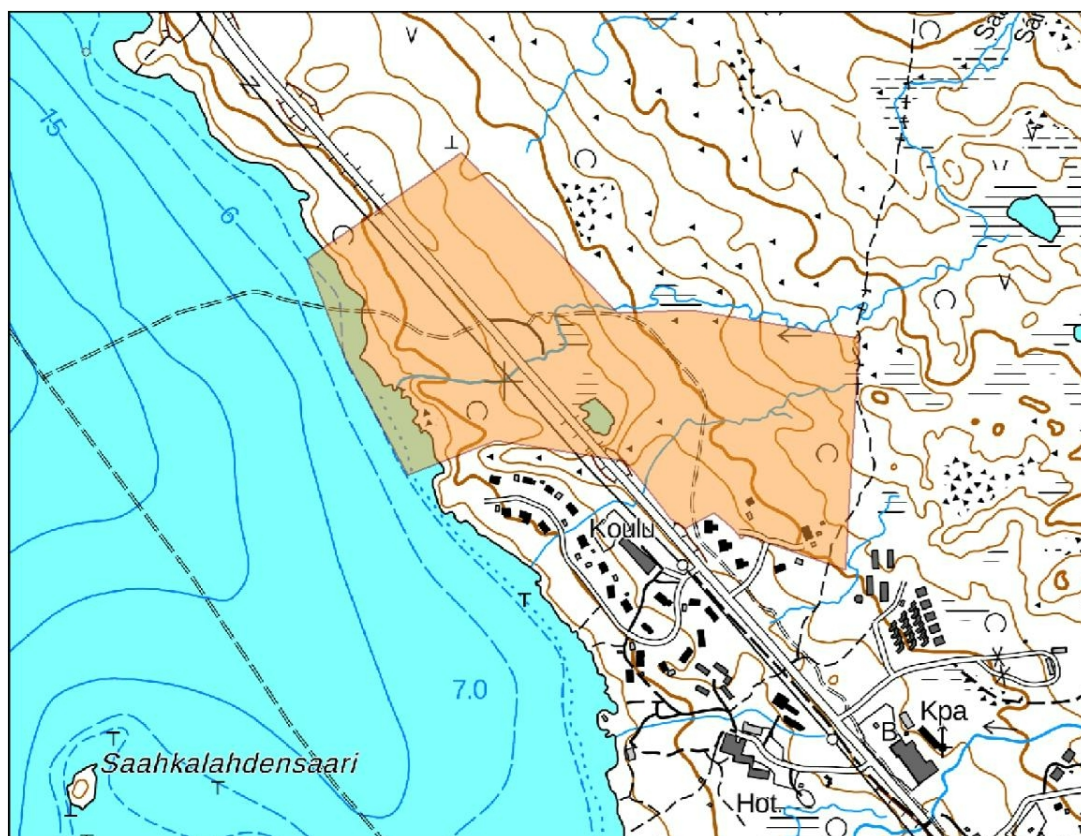
Oassálastin- ja árvvoštallanplána beaiváduvvo dárbbu mielde.

2. VUOĐĐODIEĐUT LÁVVAFIDNUS

2.1 Namma

Gilbbesjávrrí Sánájoga sajádatlávva ja sajádatláva nuppástus.

2.2 Sajádat

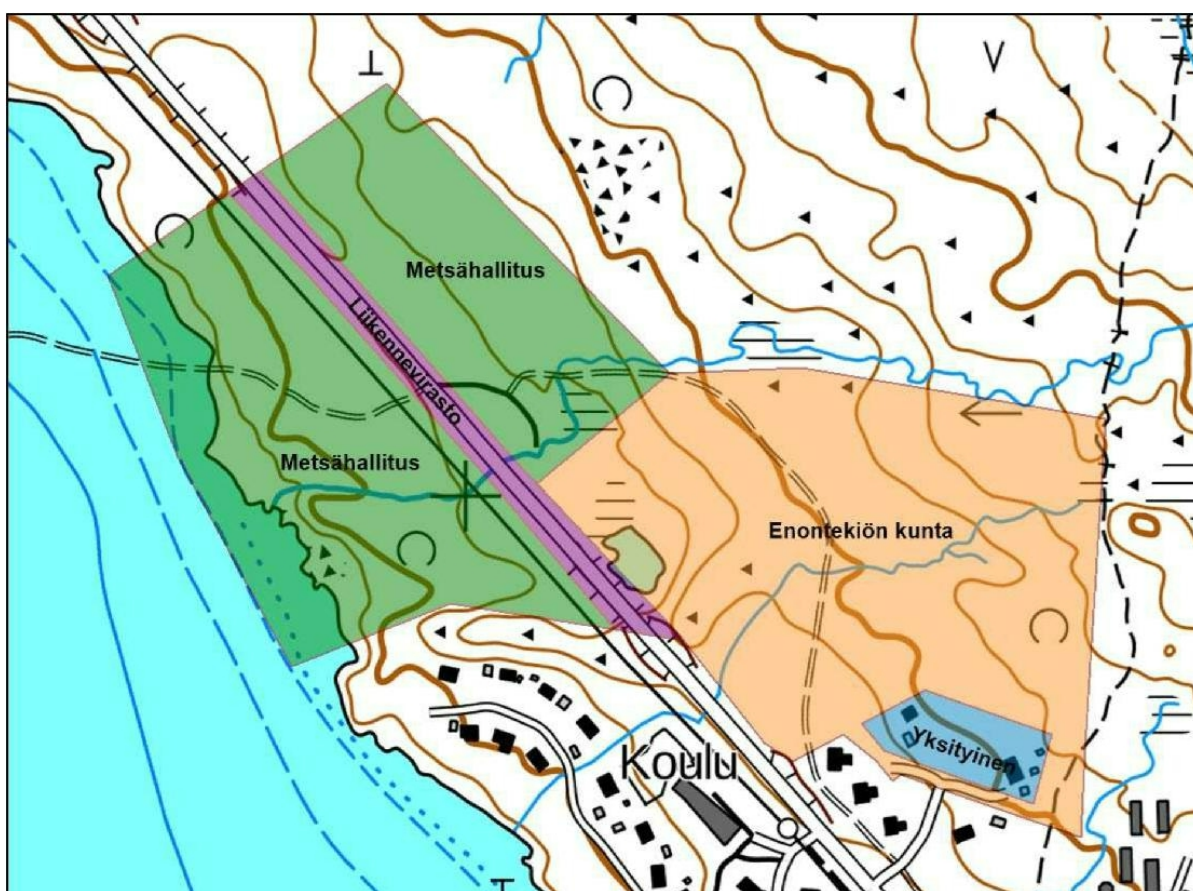

Viidodat lea Gilbbesjávrrí gili guovddáša davábealde ja dan sturrodat lea sulaid 26 hektára. Ráddjen sáhttá dárkkáluvvat lávvaproseassa áigge.

3. SAJÁDATLÁVA DÁRBU JA ULBMILAT

Sajādatláva ulbmilin lea čujuhit Gilbbesjávrrái ođđa huksensajiid bissovaš orruma ja turismma ulbmiliidda. Ođđa huksensajit ložžejit Gilbbesjávrrí viessosadjeváilli ja dorjot guovllu turismma ovdánahttineavttuid. Sajádatláva nuppástusain geahčaduvvo johtinoktavuođa ordnen guvlui Állatluotta bakte. Dasa lassin ulbmilin lea, ahte lávvaráhkadeamis váldojuvvojit vuhtii guovllu luondduárvvut ja stivrejuvvo huksen lávamearrádusaiguin duovdagii heivvolažžan.

Plánenguovlu lea eanas stáhta (14 há) ja suohkana (váile 12 há) eaiggádušsama vuložin. Lávva rievadanviidodagas lea dasa lassin huksejuvvon goartilviidodat, mas lea priváhtaeaiggáduššan. Stáhta eatnamiid oasil hálddaheaddji eiseválddit leat Meahciráđđehus ja váldoluotta oasil Johtolatvirgedoaimmahat. Eanodaga gieldda eaiggáduššan viidodat lea ulbmil biddjot sajádatlávvi bissovaš orruma dárkkuhussii ja Meahciráđđehusa eaiggáduššan viidodat turismabálvalusaid dárkkuhussii.

Plánenguovllu eananeaiggáduššan.

Eanangeavahansoahpamuš gieldda ja Meahciráđđehusa gaskka ráhkaduvvo čadnin ovdal sajádatláva ja sajádatláva nuppástusa dohkkeheami.

4. PLÁNEMA VUOLGGASAJIT

4.1 Plánenguovllu dálá dilli

Plánenguovlu lea huksekeahtes lagešvuovdi ja dat rádjahuvvá lulábealde orrumii, mii lea juo leame, ja oarjjabealde Gilbbesjávrrái. Plánenguovllu lullioasi guovtti

Gilbbesjávraí lea čujuhuvvon guovddášdoaimmaid guovlu ja guovddášgili
čuožahatmerken c/at. Merkemiin čujuhuvvojit guovddášgilit, main viqqojuvvojit sealluhit

dehe maidda plánejuvvojit dálanguovllu vuodđobálvalusat, mat sáhttet adnojuvot heivvolaš huksenguovlun ja maid guovddáš guovlluide sáhttet biddjojuvot viiddes guovllu ja rádjegávppi bálvalusat, maidái bođugávppiid stuoraovttadagat. Lávramearrádusa mielde guovllus galget seailluhuvvot ja ovdánahttojuvot mánggabeallásaččat dálanguovllu ealáhusat, bálvalusat, orrun ja kulturbiras. Plánenguovlu lea Čoalbmevári turismabálvalusaid viidodagas (RM 1426) ja kulturbirrasa dehe duovdaga gáhttema dáfus dehálaš viidodagas Sánán duovddaoainnusviidodat (ma 5970). Lávramearrádusa mielde guovllu plánemis galgá dorvvastuvvot mearkkašahtti kulturhistorjjálaš ja duovddaárvvuid seailun. Plánenguovlui gullá dasa lassin turisma geasuhusguvlui, turismma ja áhpásnuvvama ovdánahttima čuožahatguvlui Gilbbesjávrri turismaavádat (mv 8409). Guovlu galgá gárgehuvvot turismaguovddážiid, dálanguovloturismma, bálvalusaid ja johtolagaid oktasašdoaibmaollisvuohtan guovllu váldoatninulbmiliiguin oktii heivvolaš vuogi mielde.

Eanangoddelávas leat addojuvvon maid mearrádusaid, mat gusket oba eanagoddelávaguovllu, earret iežá boazodoalu ja iežá luondduealáhusaid guovlluideavahusa doaibma- ja ovdánahttineavttuid dorvvasteamis sihke árvvolaš duovddaviidodagaid ja luonddubirrasiid vuhtii váldimis.

Plánenguovllu gusket maid čuovvovaš eanangoddeláva mearrádusaid:

Sápmelaččaid ruovttuguovlu.

Merkemiin čujuhuvvo sápmelaččaid ruovttuguovlu. Guovlluin dárkkuhuvvo Eanodaga, Anára, Ohcejoga gielddaid guovlu sihke Soađegili gielddas Sámi bálgesa viidodat. (Láhka sámedikkis Nummár 974/1995 4§)

Eiseválddit fertet várret sámediggái vejolašvuođa šaddat gullojuvot ja ráđđádallat buot viiddesvuodot ja fuopmášahtti doaibmabijuin, mat sáhttet dallánaga ja earenoamáš vuogi mielde váikkuhit sápmelaččaid sajádahkii álgoálbmogin ja mat gusket sápmelaččaid ruovttuguovllus servodatplánema, stáhtaeatnama, suodjalanguovlluid ja meahcceguovlluid dikšuma, geavahusa, laiguma ja luobaheami, ruvkeminerálaid vuolušteami ja ruvkebiirre vuodđudeami dárkkuhan lohpeohcamušaid dehe danveardásaš sápmelaččaid gillii, kultuvrii dehe sin sajádahkii álgoálbmogin váikkuheaddji guovlluideavahanášši.

Meahciráđđehusa hálldahan luondduriggodagaid dikšun, geavahus ja suodjaleapmi galget heivehuvvot oktii Sámedikkis addojuvvon lágas dárkkuhan sápmelaččaid ruovttuguovllus dađi lági mielde, ahte sápmelaččaid kultuvrrain bargama eavttut dorvvastuvvojit, sihke boazodoallolágas mearriduvvon geatnegasvuodát ollahuhttojuvvojit.

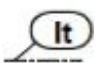
Boazodoalu ja luondduealáhusaid ruhtadanlága doaibmabijuin ferte giddejuvot earenoamáš fuomášupmi sápmelaččaid vejolašvuođaide bajásdoallat ja gárgehit iežasat kulturhámi ealáhusaid sápmelaččaid ruovttuguovllus.

Sápmelaččaid ruovttuguovllus meahciráđđehus galggalii geavahit lunddolaš ođasnuhttima dasa heivvolaš čuožahagain ja vealtit eanangierraga vuoimmálaš gieđahallama.

Earenoamážit boazodoalu várás dárkkuhuvvon guovllu ráđji.

Ráji davábeale stáhtaeatnama ii oáččo atnit dainna lágiin, ahte das šaddá fuopmášahtti árru boazodollui. Stáhtaeatnama luobaheapmi dehe láigun oažžu dáhpáhuvvat dušše dainna eavttuin, ahte eananeaiggádis dehe láigoolbmos ii leat riekti oažžut buhtadusa bohccuid dagahan vahágiin. (Boazodoallolága 2.2 § mielde)

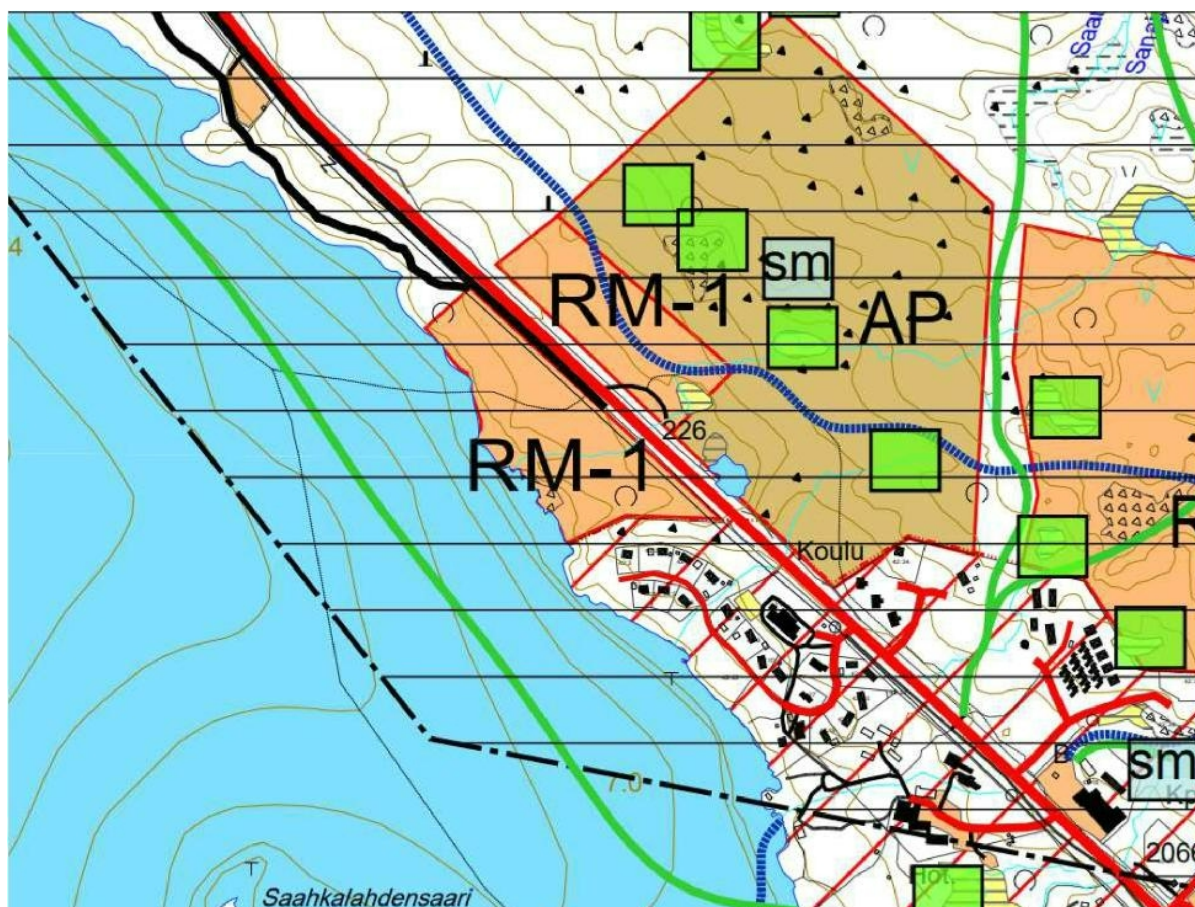
Ráđji luondduealáhuslága mielde.

Merkemiin čujuhuvvo luondduealáhuslága ráđji, man davábealde guoskaduvvojit luondduealáhuslága ulbmilat.

4.4 Ollislávva

Gilbbesjávrrí gili guovllus ii leat gustojeaddji riekteváikkukhuslaš ollislávva. Johtáhuvvon Gilbbesjávrrí ollislávva lea evttohanmuttus ja plánenguvlui das leat čujuhuvvon AP (smávaviesuid orrunvisteguovlu) ja RM-1 (turismabálvalusaid guovlu). Sajádatlávva guovlobeaktivilvuhta galgá leat AP-guovllus 0,03-0,05 gaskkas ja RM-1 guovllus 0,05-0,1 gaskkas.

Ollislávvaevttohusas viidodahkii lea čujuhuvvon dasa lassin mohtorgielkámáđidja sihke geahppa johtalusa johtolat váldoluotta gurrii.

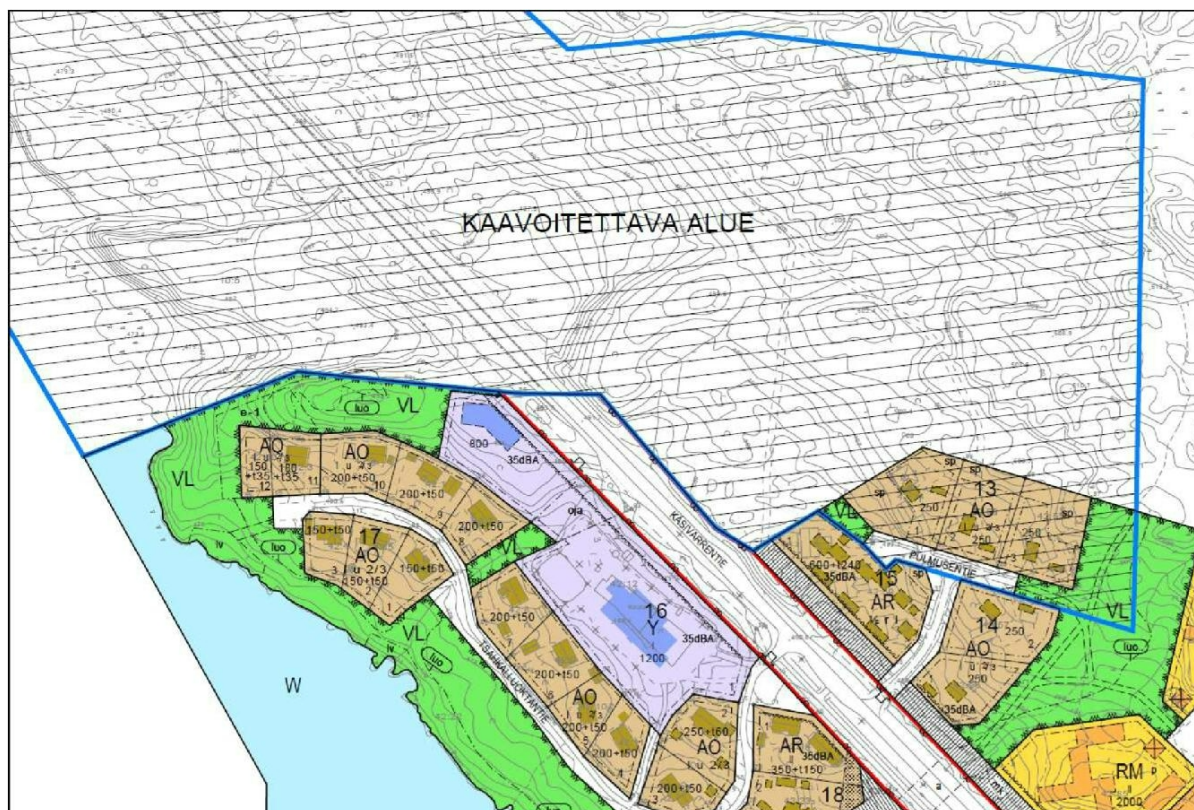
Oassi Gilbbesjávrrí ollislávvaevttohusas.

4.5 Sajádatlávva

Plánenguovllus ii leat gustojeaddji sajádatlávva. Guovllu lulábealde plánenguvlui rádjahuvvet jagi 2003 dohkkehuvvon Gilbbesjávrrí gili guovllu sajádatlávva ja jagi 2005 dohkkehuvvon Gilbbesjávrrí gili guovllu sajádatlávva nuppástus.

Váldoluotta davvenuorttabealde plánenguvlui rádjahuvvet huksengoartilat leat čujuhuvvon gustojeaddji sajádatlávvain fásta orrumii lávvamerkemiiguin AO (Sierrasmávaviesuid goartilguovlu) ja AR (Ráidodáluid ja eará goallostuvvon orrunviesuid goartilguovlu). Váldoluotta oarjelulábealde plánenguvlui rádjahuvvan guovllu sajádatlávvaamerkemat leat Y (Almmolaš visttiid goartilguovlu) ja VL (Lagasáhpásnuvvanguovlu)

Lávvanuppástus guoská goartila 13 golmma bearašviessosaji sihke párka- ja gáhtaguovlluid, mat leat bálddas.

Oassi áiggedássesajádatlávvas.

4.6 Duovdda ja luondu

Álgogeahčadeami vuodul plánenguvlui leat čuovvovaš sajádatlávvaráhkadeamis vuhtii válidojuvvon árvvolaš čuožahagat:

- Natura 2000 -čuožahat FI1301912 Duortnoseanu ja Muonájoga čázádat;
- Earenoamáš suodjalandoaimmaid guovlu SAC
- Gáttiidsuodjalanprográmma čuožahat Giehtaruohtasa duottarjávrrit (RSO120123)
- Duovddasuodjalanprográmma čuožahat Sána duovddaollisvuohta (MAO120156)

5. OSOLAČČAT

Láva osolaččat leat eananeaiggádat ja dat, geaid orrumii, bargamii dehe eará diliide lávva sáhtta sakka váikkuhit, sihke eiseválddit ja servošat, geaid doaibmasuorgi gieđahallojuvvo plánemis. Osolaččaide ja gieldda orruide várrejuvvo vejolašvuohta searvat láva válmastallamii, árvvoštallat láva váikkuhusaid sihke cealkit čálalaččat dehe njálmmálaččat iežaset oaivila áššis.

Dán sajádatlávvas osolaččat leat:

- Sámi EJB-guovddáš
- Lapin liitto
- Sámi musea Siida
- Meahciráđđehus
- Sámi gádjunlágádus

- eananeaiggádat ja rádjeránnát
- Gilbbesjávrrí gilisearvi ro
- Giehtaruohtasa bálges
- Sámediggi
- Enontekiön Sähkö Oy
- Enontekiön Vesihuolto Oy
- Sámi luonddusuodjalanbiire ja luonddusuodjalansearvvit

6. ČILGEHUSAT JA ÁRVVOŠTALLANVULOŠ VÁIKKUHUSAT

Láva ráhkadeami olis čilgejuvvot dárbbatlaš meari mielde plána geahčadanvuloš molssaeavttuid ollahuvvama birasváikkuhusat, mielde maid servodatekonomalaš, sosiálalaš, kultuvrralaš ja eará váikkuhusat. Čilgehusat ráhkaduvvojit oba dan guovllus, gos lávas sáhttet árvvoštallojuvvot mávssolaš váikkuhusat (EHL 9 §). Láva árvvoštallanbarggus vuojulduvvo EHL 1 § mielde fuopmášahtti váikkuhusaide, mat dán sajádatlávva fidnus álgogeahčadeami vuodul leat:

- váikkuhusat lundui
- váikkuhusat duovdagii
- váikkuhusat áhpásnuvvanguovlluide ja -johtolagaide
- váikkuhusat servodatráhkadussii
- váikkuhusat johtalussii

Lávva vuodđodiehtun adnojuvvot čuovvovaš ráhkaduvvon čilgehusat ja plánat:

- johtáhuvvon ollisláva čilgehusat
- eanangoddeláva čilgehusat
- Museavirgelágádusa materiálat (arkeologalaš kulturbiras ja huksejuvvon kulturbiras)
- SYKE báikeditomateriálat (geologijja, suodjaluvvon guovllut jne.)
- Meahciráđđehusa biotohpamateriálat

Lávvaráhkadeami áigge ráhkaduvvojit ee.

- gielaideknihka ollisčilgehus
- álgobušeahhta guovllu ollahuhttimis
- johtalusčilgehus
- luonddučilgehus
- natura-árvvoštallan dárbbu mielde

Dievasmahtti eará čilgehusat ráhkaduvvojit dárbbu mielde. Lassičilgehusaid dárbu čovdojuvvo lávvaproseassa áigge.

Váikkuhusaid árvvoštallama vuodđun leat ovdal namuhuvvon čilgehusat ja eará vuodđodiehtomateriála. Čilgehusa vuodđun ollahuhttojuvvot ee. meahccefitnamat. Árvvoštallama dahká lávvaráhkadeaddji ovttasbarggus sierra áššedovdiiguin. Maiddái osolaččain lea vuoigatvuohta searvat láva váikkuhusaid árvvoštallamii.

7. EISEVÁLDIOVTTASBARGU

Sámi EJB-guovddáš ovddida ja stivre Eanodaga lávvaráhkadeami ha das ovddasvástádus lávaid eiseváldistivremis váikkuhusaidis riikkaviidosas ja fuopmášahtti eanangottalaš áššiid oasil. Lávvaráhkadeamis ordnejuvvo EHK 66 § mielde eiseváldiráđđádallan EJB-guovddážiin álggahanmuttus, sihke dárbbu mielde dan maŋnel,

go lávvaevttohus lea leamaš almmolaččat oidnosit ja oaivilat ja cealkámušat, mat dan gusket, leat ožžojuvvon.

Guovlu, mii lea lávvaráhkadeami vuollásaš, lea sápmelaččaid ruovttuguovllus ja boazodoalloguovllus, nu ahte lávvaráhkadeami guovddáš ráđđádallanguoimmit leaba maid Sámediggi ja Giehtaruohtasa bálges.

8. OASSÁLASTIN

Osolaččat sáhttet oassálastit láva válmastallamii, árvvoštallat dan váikkuhusaid ja cealkit lávas iežaset oaivila. Eiseválddiin ja dárbbatlaš osiid mielde maid beliin bivdojuvvojit sierra cealkámušat. Lávaguovlu lea sápmelaččaid ruovttuguovllus, nu ahte lávvabarggus guovddáš osolaččat leaba Sámediggi ja Giehtaruohtasa bálges.

Osolaš sáhtta leat maid oktavuodas láva ráhkadeaddjái ja gieldda virgeolbmuide lávvaáššiin oba lávvaproseassa áigge. Lávvaráhkadeami sierra muttuin ovdanbuktojuvvon oaivilat ja muittuhusat girjejuvvojit lávvačilgehussii dehe sierra raportii, mas buktujuvvojit ovdan čálalaš vástagat oaiviliidda ja muittuhusaide.

Osolaččaid earenoamáš gullanmutter leat čuovvovaččat:

Máhcahat OÁP:s

- Osolaš sáhtta addit eaktodáhtolaččat máhcahaga OÁP:s.

Oaivil láva válmastallanmutter

- Osolaš sáhtta buktit ovdan oaivila lávvaárvalusas. Oaivila ovdanbuktinvuohki ja čujuhus ilmmuhuvvo válmastallanmutter gullama gulahusa olis.

Muittuhus lávvaevttohusas

- Osolaš sáhtta guoddit čálalaš muittuhusa lávvaevttohusas. Rávvagat ilmmuhuvvojit gulahusas.
- Daidda muittuhusas dahkan olbmuid, geat leat oktanaga ilmmuhan čujuhusaset, ráhkaduvvo čálalaš vástta.
- Juos háliida persovnnalaš sierra diedáhusa láva dohkkeheamis, dat sáhtta namuhuvvot muittuhusa olis.

Váidalus láva dohkkeheamis

- Gielddastivrra mearrádusas, mii guoská láva dohkkeheami, sáhtta váidalit Davvi-Suoma hálddahušiektái. Daningo dušše lágalašvuotaprinsihpat leat vuoigatvuodalaččat mearkkašahhtit, de áššit, mat gullet láva sisdollui leat ávžžuhahtti buktit ovdan nu árrat go vejolaš láva gullanmutter olis.

9. LÁVVAPROSEASSA JA ULBMILÁIGEDÁVVVAL

Njukča-cuoŋománnu 2022

- Johtáheami boahhtima gulahus ja OÁP oidnosii
- Eiseváldiráđđádallan

Miesse-suoidnemánnu 2022

- Vuoddočilgehusat
- Álbmotdílálášvuohka gili olbmuid

Borge-čakčamánnu 2022

- Lávvaárvalus oidnosii

Golggotmánnu 2022

- Máhcahaga gieđahallan
- Evttohusa válmmastallan

Skábmamánnu 2022

- Lávvaevttohus oidnosii

Juovlamánnu 2022

- Máhcahaga gieđahallan
- Eiseváldiráđđádallan dárbbu mielde

Ođđajagimánnu 2023

- Dohkkehangieđahallan

Guovvamánnu 2023

- Váidalanáigi ja vuoibmáibohtin

Váidalanáigi láva dohkkeheami mearrádusas lea 7 + 30 beaivvi dan rájes, go beavdegirji lea oidnosis almmolaš diehtofierpmis. Lávva oažžu lága vuoimmi váidalanáiggi maŋŋel, juos mearrádusas ii leat váidaluvvon Davvi-Suoma hálddahušiektái. Go mearrádus lea ožžon lága vuoimmi, láva vuoibmái bohtimis gulahuvvo.

10. OKTAVUOHTADIEĐUT

Eanodaga giella

Ovnnesuodda 165

99400 Eanodat

Šleađgaboasta: kirjaamo(at)enontekio.fi

Eanangeavahaninšenevra Kai Takkunen

ovdanamma.goargu(at)enontekio.fi

tel. 040 571 6537